

การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลหาราช อำเภอหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กัลยรัตน์ คารา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

พฤษภาคม 2551

การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลหาราช อำเภอหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กัลยรัตน์ ดารา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

THE DEVELOPMENT OF RUBBISH CLASSIFYING ACTIVITY OF COMMUNITY LEADERS
IN MAHARAJ SUB – DISTRICT MUNICIPALITY, MAHARAJ DISTRICT,
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

KANYARAT DARA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Social Sciences for Development
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

April 2008

กัลยรัตน์ คารา. (2551). การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลมหาสาร อำเภอมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธรรม ชาติสิงห์.

บทคัดย่อ

การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลมหาสาร อำเภอมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาระดับความรู้ของผู้นำชุมชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา และเพื่อการพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลมหาสาร อำเภอมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้นำชุมชนจากภาคต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลมหาสารจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตการณ์ กระบวนการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้ คือ ระยะแรกเตรียมการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการสำรวจพื้นที่ ระยะที่สอง เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค การระดมความคิดและแผนผังความคิด ระยะที่สาม นำเสนอแผนกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation method) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสร้างข้อมูลสรุปแบบอุปนัย ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังจากกระบวนการศึกษาเสร็จสิ้นลงผู้นำชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย คือ ธนาคารขยะและกองทุนรับซื้อขยะ และได้นำเสนอผลกิจกรรมดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาสามปี (2551-2553) ของเทศบาลตำบลมหาสารในโครงการณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้งเรียบร้อยแล้ว ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ ภาครัฐและภาคประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Kanyarat Dara. (2007). **The Development of Rubbish Classifying Activity of Community Leaders in Maharaj Sub-district Municipality, Maharaj District, Phranakhon Si Ayutthaya Province.** Master Thesis M.A. (Social Sciences for Development). Phranakhon Si Ayutthaya : Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Advisory Committee : Assistant. Professor Dr. Noppawan Theerapancharoen, Assistant Professor Sutham Chatasingha

ABSTRACT

The objectives of the research were to: study knowledge levels of the community leaders before and after participating this study, investigate the attitude levels of the community leaders both before and after this research, and develop the rubbish activity/project of the community leaders. Specified random sampling was performed to acquire 30 community leaders at Maharaj sub-district municipality. The instruments were an examination form, an in-depth interview form and an observation form. The study procedure was divided in 3 phases; namely preparing for collecting the data from documents and interviews together with field survey, participation of activities by brain storming technique and mindmapping, and presenting the plan for rubbish classifying activities/project to the sectors involved for the better implementation. Statistical analysis for quantitative data was employed using percentage, mean and standard deviation. The content analysis was performed using triangulation method, and data conclusion was employed using induction. Hypothesis test was done by t-test.

The results are indicated as follows:

1. The community leaders' levels of knowledge about garbage classification before and after participation in the project were different at the statistically significant level of .05.
2. The community leaders' levels of attitude about garbage classification before and after participation in the project were not different at the statistically significant level of .05.
3. After the procedure of this study, the community leaders had assigned the garbage classification activities and project; namely garbage bank and garbage purchasing fund. Then, they presented the activities/project to the three year development plan (2008-2010) of the Maharaj Sub-district Municipality Office. The results of this research has presented some suggestions to both the government sectors and the communities for the participation in solving the problems happened from garbage and rubbish so that the guidelines for solving the problems were agreed with high efficiency in problem solution.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์) ที่ให้ความเมตตาเป็นวิทยากรรับเชิญและดูแลนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้อย่างสูง ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 4 นางพรทิพย์ จันทนบุปผา นายสง่า อินทรชัย นางสาวกรรณิการ์ ลักษณ์จินดา และนางสาวเกศฤทัย จุมเพ็ชร ที่ช่วยประสานงานการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขอขอบคุณนายสมจิตร ผดุงชอบ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมหาสารคาม ที่สนับสนุนและให้การช่วยเหลือในการศึกษาปริญญาโท ขอขอบคุณผู้นำชุมชนทุกท่านที่สละเวลามาร่วมการประชุม และร่วมกันเสนอแนะข้อคิดที่ดีในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนของเรา ขอขอบคุณนางสาววาริรัตน์ สระอุทัย ที่ให้คำปรึกษาในการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณคุณพ่อณรงค์ คุณแม่สังเวียน ดารา ที่ให้ทุนการศึกษา กำลังใจ เข้าใจ และสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจนสำเร็จการศึกษา

กัลยรัตน์ ดารา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและการแยกขยะมูลฝอย.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับการระดมความคิด.....	30
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR).....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 42
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย..... 42
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย..... 42
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 44
	การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล..... 45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 45
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 47
	ระยะที่หนึ่ง..... 47
	ระยะที่สอง..... 51
	ระยะที่สาม..... 70
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ..... 71
	สรุปผลการวิจัย..... 71
	อภิปรายผล..... 72
	ข้อเสนอแนะ..... 74
	บรรณานุกรม..... 77
	ภาคผนวก..... 82
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการ..... 83
	ภาคผนวก ข รูปภาพประกอบการวิจัย..... 85
	ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย..... 97
	ประวัติย่อผู้วิจัย..... 104

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้นำชุมชน.....	53
2	แสดงจำนวนข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกและตอบผิดเกี่ยวกับความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังการเข้าร่วมประชุม.....	55
3	แสดงระดับคะแนนความรู้ของผู้เข้าร่วมกระบวนการ ก่อนและหลังการเข้าร่วมประชุม.....	57
4	เปรียบเทียบความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการ.....	57
5	แสดงทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย ก่อนและหลังการเข้าร่วมประชุม.....	59
6	เปรียบเทียบทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยทั้งก่อนและหลังการกระบวนการ.....	61
7	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ.....	62
8	การระดมสมองของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการศึกษา.....	63
9	การระดมสมองของผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อสรุปการค้นหาค้นหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในท้องถิ่นเทศบาลตำบลมหาสาร.....	65
10	กิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม.....	67

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	หน้า 5
---	---------------------------	--------

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา